

Jaarverslag

Integraal werken in de wijk - 2016

Zicht op wat werkt in de wijk

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	3
2. Activiteiten en resultaten werkprogramma 2016	4
Deelproject 1 Vraagbaak Integraal werken in de wijk.....	4
Deelproject 2 Bijzondere doelgroepen.....	6
Deelproject 3 Toegang.....	7
Deelproject 4 Integraal samenwerken	8
Deelproject 5 Kennisdelen en kennisinfrastructuur	9
3. Programmaorganisatie	10
Kernteam 'Integraal werken in de wijk' 2016.....	10
Bijlage 1 - Overzicht publicaties.....	11
Bijlage 2 - Voorbeeld Kenniskaart wijkteams, regio Eemland	13

© IWW, Utrecht 2017

1. Inleiding

De VNG en het ministerie van VWS (beleidsdirecties Jeugd, Maatschappelijke Ondersteuning, Publieke Gezondheid en Langdurige Zorg) hebben medio juni 2015 aan de kennisinstututen Vilans, Movisie, NCJ, Trimbos-instituut en Nederlands Jeugdinstituut verzocht een gezamenlijk plan van aanpak op te stellen gericht op het bundelen van activiteiten en expertise op het thema 'integraal werken in de wijk'. Het plan is onderdeel van de werkprogramma's van de kenniscentra, de verschillende beleidsdirecties maken daar afspraken over met het 'eigen' kenniscentrum.

Het doel van de samenwerking is de activiteiten vanuit de werkprogramma's van de vijf organisaties op het thema 'integraal werken in de wijk' zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen en samen te werken zodat de kennisproductie tot een meerwaarde leidt voor de directe doelgroepen (professionals uit de wijk en beleidsmakers). VNG en VWS willen hiermee, samen met de kenniscentra, een oplossing bieden voor de huidige gefragmenteerde kennisontwikkeling en -verspreiding op dit thema.

De vijf samenwerkende kennisinstututen richten zich op de volgende doelen:

- ✓ Inzichten over 'wat werkt' bij het integraal werken in de wijk zijn beschikbaar.
- ✓ Kennis over integraal werken in de wijk sluit aan bij de prangende vraagstukken uit de praktijk.
- ✓ Kennis over integraal werken in de wijk is vindbaar en bruikbaar.
- ✓ Kennis over integraal werken in de wijk is gericht op en sluit aan bij de regionale praktijken.

De indirecte doelgroep bestaat uit 'mensen met meervoudige vragen en problemen'. Het gaat erom deze doelgroep vanuit een integrale benadering te bedienen, daarvoor is het nodig kennis en kunde vanuit de verschillende perspectieven te verbinden. De directe doelgroep waar we ons op richten zijn beleidsmakers en professionals die betrokken zijn bij integraal werken in de wijk, vanuit het sociaal domein.

In het verlengde van een gezamenlijk kennisaanbod op het thema 'integraal werken in de wijk' gaan de kennisinstututen intensiever met elkaar en met het veld samenwerken. Met de opdrachtgevers VWS (verschillende directies) en VNG zal een nieuwe samenwerkingsvorm ontwikkeld worden, om de centrale doelstelling van integraal werken in de wijk te bewerkstelligen. T.b.v. het programma is er een gezamenlijke oplegger gemaakt en een werkprogramma opgesteld. Van daaruit zijn in 2016 de gezamenlijke activiteiten uitgevoerd.¹

¹ Bij de werkprogramma's van Movisie, NCJ, Nederlands Jeugdinstituut, Trimbos-instituut en Vilans is een uniforme oplegger ontwikkeld gericht op een gezamenlijk programma 'Integraal werken in de wijk' 31 aug 2015. In nov 2015 verscheen als vervolg daarop het werkdokument 'Integraal werken in de wijk, we maken het beter als we het samen doen' 19 nov 2015.

2. Activiteiten en resultaten werkprogramma 2016

De hierna beschreven activiteiten en resultaten zijn het afgelopen jaar in het kader van de verschillende deelprojecten ondernomen en behaald. In bijlage 1 vindt u een overzicht van de publicaties die verschenen zijn.

Deelproject 1 Vraagbaak Integraal werken in de wijk

Het doel van deelproject 1 is één plek in te richten waar professionals uit de wijk en beleidsmakers hun vragen kunnen stellen over integraal werken in de wijk en waar zij in co-creatie een (integrale) oplossing kunnen verwachten.

Het beoogde resultaat is een laagdrempelige toegang voor professionals uit de wijk en beleidsmakers voor vragen rondom integraal werken in de wijk, zicht op actuele thema's in het veld, en verbinding van kennis uit de verschillende kennisbronnen.

Activiteiten

Het mailadres info@Integraalwerkenindewijk.nl is per 2016 in gebruik genomen. De kennisinstellingen hebben hier bekendheid aan gegeven via hun eigen websites. Ondertussen hebben we de thema's en kennisgebieden van de betrokken kennisinstellingen en de werkplaatsen in beeld gebracht, zodat er een routekaart voor vraagafhandeling gemaakt kon worden. Bij partners in het veld (onder meer ZonMW, Verwey-Jonker, Pharos) hebben we nagevraagd welke (integrale) kennisvragen bij hen terechtkomen, welke afhandelingsroute zij daarin kennen en op welke wijze zij hun kennis ontsluiten. In de gesprekken met deze partners brachten we de vraagbaak integraal werken in de wijk onder de aandacht.

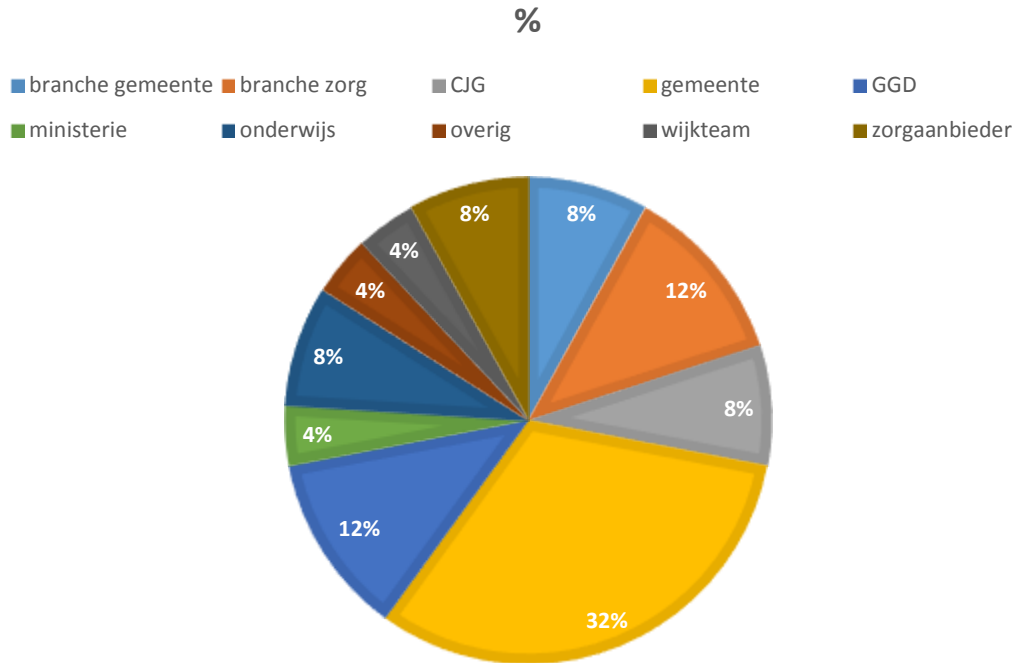
Voor de wijze waarop vragen afgehandeld worden hebben we een werkproces opgesteld en ondertussen zijn er vragen binnengekomen en afgehandeld. Deze vragen werden gedeeld met alle betrokken instellingen, om samen een beeld te krijgen bij het type vragen dat leeft bij professionals uit de wijk en beleidsmakers. Afhankelijk van de beschikbaarheid van kennis/voorbeelden leidde een vraag tot een snel (want reeds beschikbaar) antwoord, of was in overleg met de vraagsteller (of een aantal vraagstellers samen) verdieping nodig vanuit de kennisinstellingen. De vraagbaakfunctie heeft op deze manier tot een aantal nieuwe publicaties geleid.

De vraagbaak is (nog) niet algemeen bekend. Merkbaar was wel dat zodra er op de websites van de kennisinstellingen aandacht aan werd besteed, het aantal vragen toenam.

Resultaten

In 2016 zijn er dertig unieke vragen gesteld aan de vraagbaak.

De herkomst van de vragen is als volgt verdeeld (zie afbeelding volgende pagina).

Naar aanleiding van voorgelegde vragen zijn de volgende publicaties verschenen:

- ✓ [‘In de lift. Integraal werken in de wijk’](#). In: NJij? nummer 3, oktober 2016
- ✓ Kenniskaart (voorbeeld in opdracht van regio Eemland zie bijlage 2)
- ✓ Organisatievormen en positionering van (wijk)teams: overwegingen en ervaringen van gemeenten in beeld, verwacht maart 2017

Deelproject 2 Bijzondere doelgroepen

Het doel van deelproject 2 is professionals kennis of tools aan te reiken om op integrale wijze hulp en ondersteuning te kunnen bieden aan de meest kwetsbare doelgroepen. Het gaat om professionals in het sociale domein die werken in de wijk. We richten ons daarbij op preventie en het versterken van het 'voorveld', en focussen op twee specifieke doelgroepen: mensen met een lichte verstandelijke beperking en mensen met ggz-problematiek die in de wijk wonen.

Het beoogde resultaat is zicht te krijgen op wat voor cliënten/burgers, professionals en beleidsmakers werkt en wat niet. Goede voorbeelden en succesvolle aanpakken voor twee kwetsbare doelgroepen komen in beeld en worden integraal ontsloten.

Activiteiten

Bij de werkgroep van dit deelproject zijn het Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie (KJP) en de Vereniging Orthopedagogische BehandelCentra (VOBC) aangesloten. In het eerste kwartaal heeft de werkgroep het thema en de haalbare resultaten voor 2016 verkend. Het projectplan is begin juli besproken. Allereerst heeft de werkgroep geïnventariseerd welke kennis en tools de betrokken kennisinstututen op dit gebied al hebben. Daarnaast is gezocht naar good practices en in drie regio's hebben werkgroepleden het thema verder onderzocht. Dit leverde een interview, een bijdrage aan een e-learningmodule en een filmpje op; deze producten zijn begin 2017 beschikbaar.

Resultaten

- ✓ Overzicht van bestaande kennis/tools voor professionals
- ✓ Overzicht van good practices
- ✓ Interview met een van de 'trekkers' van een good practice
- ✓ E-learningmodule over communicatie met mensen met een lichte verstandelijke beperking
- ✓ Filmpje over een good practice
- ✓ Presentatie tijdens congres 'Dag van de wijkteams' op 7 oktober 2016
- ✓ Indienen van een abstract voor een presentatie op het Nederlands Congres Volksgezondheid (NCVGZ), april 2017

Deelproject 3 Toegang

Het doel van deelproject 3 is professionals uit de wijk en beleidsmakers inzicht te geven in de effecten die hun keuze(n) hebben voor de vormgeving van de toegang. Op basis daarvan kunnen zij hun aanpak zo nodig bijstellen.

Als resultaat beoogt de werkgroep goede voorbeelden en succesvolle aanpakken te visualiseren en aan te sluiten bij de manier waarop professionals en beleidsmakers leren en kennis kunnen vinden (zie deelproject 5). De werkgroep heeft voor een aantal urgente kwesties (verbeter)resultaten geboekt vanuit kennis, beleid en praktijk in co-creatie, zie hierna.

Activiteiten

Bij de werkgroep van dit deelproject zijn het Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie (KJP) en de Vereniging Orthopedagogische BehandelCentra (VOBC) aangesloten. Allereerst heeft de werkgroep de urgente kwesties rondom de toegang door de kennisinstituten geïnventariseerd en getoetst bij een brede klankbordgroep met vertegenwoordigers vanuit beleid, praktijk en cliënten. Dat leverde de volgende top 3 van urgente kwesties op:

- ✓ Ontschotting
- ✓ Besluitvorming
- ✓ Preventie

Voor deze onderwerpen is in de zomer een kennisinventarisatie gemaakt, die benut werd in twee 'dompelsessies' in september/oktober 2016. Tijdens die dompelsessies werd in cocreatie nagegaan op welke manier de succesvolle aanpakken en goede voorbeelden aansloten op de behoeften van gebruikers en voor hen bruikbaar waren.

De inzichten die dit opleverde, met name wat betreft ruimte voor de professional binnen besluitvorming en ontschotting, zijn gebruikt om een reflectietool te ontwikkelen: 'Ruimte geeft vaart'. Dit instrument zal in 2017 uitgeprobeerd worden binnen de klankbordgroep en in drie gemeenten. De reflectietool kan worden ingezet bij lastige kwesties, waardoor bij professionals en beleidsmakers (bij voorkeur gezamenlijk) inzicht ontstaat over de effecten van keuzes.

De in dit deelproject geïnventariseerde kennis rond het thema 'preventie' wordt verder uitgewerkt in een ander gezamenlijk project binnen de kennisinfrastructuur. De resultaten daarvan worden verbonden aan het programma 'Integraal werken in de wijk'.

Resultaten

- ✓ Inventarisatie van beschikbare kennis over ontschotting, besluitvorming en preventie
- ✓ Dompelsessies 'Ontschotting' en 'Besluitvorming'
- ✓ Concept reflectietool 'Ruimte geeft vaart', naar verwachting beschikbaar voorjaar 2017

Deelproject 4 Integraal samenwerken

Het doel van deelproject 4 is professionals uit de wijk en beleidsmakers te faciliteren om een goed samenspel tot stand te brengen tussen cliënt en professionals, en tussen professionals en informele zorg (mantelzorg, burenhulp, vrijwilligers). Door samenwerking tussen verschillende sectoren kan de ondersteuning die mensen op verschillende levensdomeinen nodig hebben verbonden worden, en kunnen beschikbare kennis en kunde worden benut.

Als resultaat wordt beoogd handvatten aan te reiken aan professionals: kennisproducten (schriftelijk, audiovisueel) en mogelijk ook kennisoverdracht via kennisbijeenkomsten, e-learning en dergelijke. De werkgroep gaat na welke implicaties dit heeft voor beleidsontwikkeling door gemeenten.

Activiteiten

In 2016 zijn drie thema's opgepakt:

1. Samenwerking tussen sociale teams en informele zorg: veldverkenning bij wijkprofessionals; verkenning van literatuur, tools en werkvormen; workshops/presentaties voor wijkteamprofessionals. In november 2016 is de kennis- en ervarings sessie 'Zicht op wat werkt in de wijk bij samenspel formeel – informeel' georganiseerd.
2. Samenwerking tussen sociale teams en actieve bewoners of buurtinitiatieven: inventarisatie; beschrijving van vier goede voorbeelden en werkzame principes. Tijdens een congres is een workshop georganiseerd.
3. Samenwerking tussen sociale teams en andere professionals: inventarisatie van bestaande onderzoeken en evaluaties; destilleren van de tien belangrijkste vragen die leden van sociale teams hebben wanneer ze samenwerking buiten het team opzoeken. Er is een kennisbijeenkomst georganiseerd om oplossingen te inventariseren, die inventarisatie is uitgewerkt in een publicatie.

Resultaten

- ✓ Webartikel [6 tips voor goede samenwerking tussen wijkteams en mantelzorgers](#)
- ✓ Publicatie [Toeval bestaat niet. Tijd voor een goede samenwerking tussen wijkteams en actieve bewoners](#)
- ✓ Publicatie [Samenwerken in de wijk. 10 vragen rondom samenwerking tussen sociale wijkteams en andere professionals](#)
- ✓ Publicatie [Sociale wijkteams en informele zorg. Issues die spelen en oplossingen die werken](#)

Deelproject 5 Kennisdelen en kennisinfrastructuur

Het doel van deelproject 5 is om met de eindgebruikers, professionals uit de wijk en beleidsmakers een goed werkende kennisinfrastructuur tot stand te brengen, zodat het rendement van kennis wordt vergroot en de praktijk- en beleidsprofessionals steeds beter en onderbouwd in staat zijn om integraal te werken in het sociaal domein.

De beoogde resultaten voor de kennisinfrastructuur zijn:

- ✓ een actieplan voor het benutten van kennis en leren;
- ✓ regionale accounthouderteams die zowel verbonden zijn met regionale kennisnetwerken als met de gemeenschappelijke vindplaats.

Voor professionals uit de wijk en beleidsmakers is het beoogde resultaat de afweging of het wenselijk is om toe te werken naar een gemeenschappelijke vindplaats met één voordeur. Voor dat doel moet beschikbare kennis toegankelijk worden, moeten kennisproducten van de vijf kennisinstellingen eenduidig zijn (dus geen overlap), en moeten er nieuwe kennisproducten en -tools ontwikkeld worden met de doelgroep, vanuit collectieve kennis en ervaring, in een voor de doelgroep optimale vorm.

Activiteiten

Vanuit dit deelproject is de werkgroep in gesprek met de regionale Werkplaatsen Sociaal Domein (WSD), Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd (AWTJ) en Werkplaatsen Publieke Gezondheid (WPG) om te verkennen op welke wijze de samenwerking tussen de landelijke, regionale en lokale infrastructuur het beste ondersteuning kan bieden aan de professionals en beleidsmakers.

De werkgroep inventariseert welke kennis van integraal werken in de wijk er bij andere kennisinstellingen beschikbaar is, om (indien nodig) op een juiste manier te kunnen doorverwijzen.

Er is via een poll op de website en gesprekken met beleidsambtenaren onderzocht op welke wijze beleidsmakers en professionals op zoek gaan naar kennis. De resultaten zijn gepubliceerd.

Gedurende 2016 waren de kennisinstellingen in gesprek met VNG en VWS over de zogeheten 'versnellingsimpuls' waarin de ontwikkeling van de kennisinfrastructuur voor het sociaal domein geagendeerd stond. Dat onderwerp hield direct verband met dit deelproject.

Resultaten

- ✓ 'Landingsplaats' voor drie proeftuinen in 2017, in samenwerking met de Werkplaatsen Sociaal Domein
- ✓ Publicatie: *Kennisdelen met beleidsadviseurs bij gemeenten (verschijnt 2017)*
- ✓ Lancering gezamenlijke 'landingspagina' integraal werken in de wijk per 2017
- ✓ Presentatie en workshop tijdens Nederlands Congres Volksgezondheid (NCVGZ), 7 april 2016
- ✓ Presentatie tijdens Voor de Jeugd Dag, oktober 2016
- ✓ Presentatie tijdens VWS-brede lunchbijeenkomst, september 2016
- ✓ Workshop *Samenwerken met wijkbewoners en burgerinitiatieven* tijdens Z+W-congres 'Het wijkteam onder de loep', 2 november 2016
- ✓ Presentatie/workshop tijdens bijeenkomst van medewerkers VWS en SWZ

3. Programmaorganisatie

De vijf kennisinstituten en Werkplaatsen Sociaal Domein (WSD) zijn in dit project samen met VWS en VNG een nieuwe samenwerking aangegaan. Door te gaan werken vanuit een gezamenlijk eigenaarschap is er een betere verbinding van praktijk, kennis en beleid mogelijk voor het thema 'Integraal werken in de wijk'. Om de samenwerking tot stand te brengen vond op gezette tijden afstemmingsoverleg plaats met VNG en VWS. Tijdens dat overleg kwam ook de beweging aan de orde die plaatsvindt in het zich ontwikkelende (kennis)veld van het sociaal domein, en de relevantie die het programma 'Integraal werken in de wijk' daarvoor heeft.

Bij een aantal deelprojecten waren enkele andere kennisinstellingen (KC KJP en KC LVB) inhoudelijk betrokken. In alle projecten waren beleidsmakers van gemeenten en professionals uit de wijk betrokken bij de totstandkoming van de producten en publicaties. In september hebben we voor het programma 'Integraal werken in de wijk' een brede stakeholdersbijeenkomst georganiseerd om de behaalde resultaten naast elkaar te leggen en prioriteiten te stellen voor 2017. In verschillende bilaterale overleggen hebben we gericht bekeken op welke deelonderwerpen er samengewerkt kan worden.

Voor het programma 'Integraal werken in de wijk' hebben we een huisstijl ontwikkeld, die we inzetten voor onze publicaties en bijdragen aan congressen et cetera. 'Integraal werken in de wijk' wordt daarmee visueel herkenbaar als nieuwe bron van integrale kennis.

'Integraal werken in de wijk' (kernteam en bestuurlijk overleg) heeft geopereerd in een breed netwerk van het snel ontwikkelende 'nieuwe' beleidsterrein sociaal domein.

Kernteam 'Integraal werken in de wijk' 2016

Hilde van Xanten, Movisie	h.vanxanten@movisie.nl
Marga Beckers, NCJ	mbeckers@ncj.nl
Herma Ooms, NJI	h.ooms@nji.nl
Marja van Bon, Trimbos	mbon@trimbos.nl
Rian van de Schoot, Vilans	r.vandeschoot@vilans.nl
Ard Sprinkhuizen	ard.sprinkhuizen@inholland.nl

Bijlage 1 - Overzicht publicaties

Sociale wijkteams en informele zorg

Issues die spelen en oplossingen die werken

februari 2017

Veel professionals in sociale wijkteams komen niet toe aan het organiseren van een goede samenwerking met mantelzorgers en vrijwilligers. In deze veldverkenning leest u kort over de issues die spelen en uitgebreid over de oplossingen die werken. De publicatie biedt een handig model waarmee u samenwerking met informele zorg vormgeeft. U begint met visievorming en kijkt vervolgens met uw team welke tools voor u geschikt zijn. Ook neemt u de samenwerking met andere organisaties onder de loep. Een publicatie waarmee u direct aan de slag kunt.

Integraal werken in de wijk: good practices

Mensen met LVB- en/of GGZ-problematiek

januari 2017

Deze publicatie biedt een overzicht van veertien succesvolle aanpakken van samenwerking op wijkniveau, met de focus op bijzondere doelgroepen. Zo ontwikkelden Cordaan en MEE Amstel & Zaan een training voor wijkteams om mensen met een niet-zichtbare beperking te herkennen en beter met hen te communiceren. En onderzoekt het samenwerkingsnetwerk Integrale Vroeghulp Goudvis kinderen met een ontwikkelingsachterstand vanuit verschillende disciplines. Voor elke good practice zijn de doelgroep, de methodiek, de samenwerking, succesfactoren en leerpunten beschreven.

Publicatieoverzicht LVB en GGZ

Voor professionals in de omgang met mensen met een LVB- en/of GGZ-problematiek

januari 2017

In dit publicatieoverzicht vinden professionals handvatten en methodieken om mensen met een lichte verstandelijke beperking en/of ggz-problematiek beter te kunnen vinden en helpen. De brochure biedt een overzicht van relevante publicaties en websites voor professionals.

Interview Hans Willemsen: ‘Begrijpelijk communiceren daar draait het om’

januari 2017

Hans Willemsen zet zich in voor mensen met een lichte verstandelijke beperking (LVB). Hij is voorzitter van het expertisenetwerk LVB 18+: dé plek voor iedereen in Amsterdam die vanuit zijn vakgebied te maken heeft met mensen met een LVB. Ook is hij beleidsadviseur bij zorginstelling Cordaan. ‘In Amsterdam bundelen we expertise over LVB om onder andere de wijkteams op maat te ondersteunen.’ In dit interview vertelt hij over de aanpak in Amsterdam.

Toeval bestaat niet

Tijd voor een goede samenwerking tussen wijkteams en actieve bewoners

december 2016

Samenwerking tussen sociale (wijk)teams en buurtbewoners en buurtinitiatieven kan een manier zijn om preventief en wijkgericht werken goed vorm te geven. Toch zien we dat juist deze taken achterblijven in de ontwikkeling van sociale (wijk)teams. In deze publicatie staan 4 goede voorbeelden van teams waar de samenwerking met actieve burgers en/of burgerinitiatieven goed verloopt. Het resultaat: 4 verhalen over de waarde van gewone gesprekken, over kracht zien in kwetsbare mensen en hoe je als team je plan trekt, samen met bewoners. Tot slot leest u welke werkzame factoren bijdragen aan een goede samenwerking.

Samenwerken in de wijk

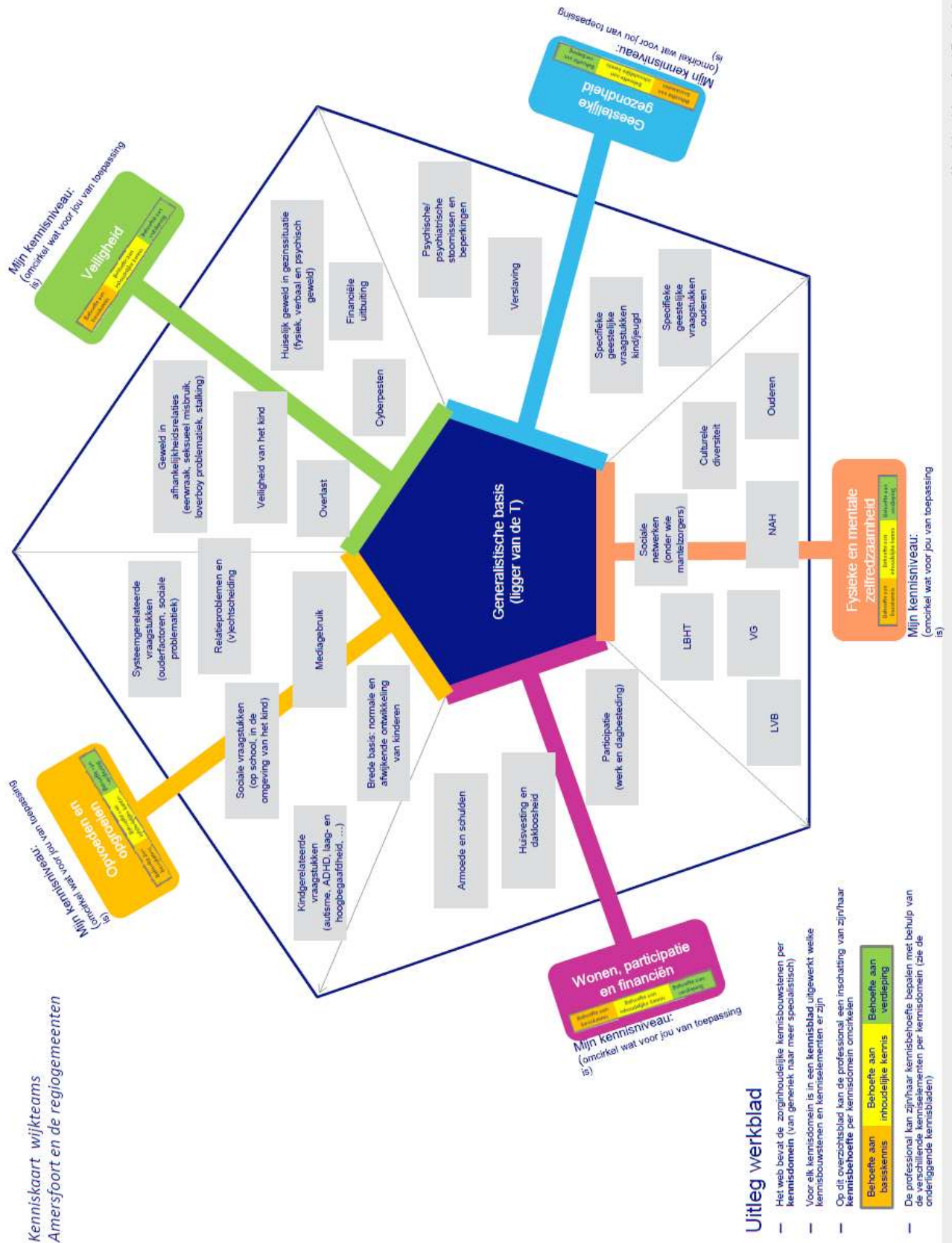

10 vragen rondom samenwerking tussen sociale wijkteams en andere professionals

november 2016

In deze publicatie beschrijven de auteurs de tien meest genoemde vraagstukken over samenwerking tussen wijkteamprofessionals en de professionals daaromheen. Ze zijn verzameld uit onderzoeksrapporten en evaluaties. Deze inventarisatie geeft professionals handvatten om de ervaren dilemma's en vragen te duiden en te bekijken wat een oplossing kan zijn.

Bijlage 2 - Voorbeeld Kenniskaart wijkteams, regio Eemland

Benodigde kennis per stap	Signalen herkennen	Vraagverhelderen	Maken plan van aanpak	Ondersteuning
<p>▽ Kennis per kennisbouwsteen</p> <p>Brede basis: normale en afwijkende ontwikkeling van kinderen</p>	<p>Welke basiskennis heb je nodig om... - Signalen te kunnen herkennen? - Je onderbuikgevoel in woorden om te kunnen zetten?</p> <p>Basiskennis van het lichamelijk functioneren en de gezondheid van kinderen Basiskennis van pedagogische basisdoelen Basiskennis van sociale en emotionele ontwikkeling van het kind Basiskennis van dagelijkse routines en pedagogische klimaat Basiskennis van de leefwereld van kinderen Basiskennis van normaal gedrag en onderscheid overgang naar problematisch gedrag Basiskennis van cruciale beschermings- en bedreigingsfactoren in de gezinssituatie Basiskennis van verschillende stijlen van opvoeden Kenmerken en signalen van kinderen van ouders met een goede relatie en kinderen in een ongezonde relatie Meest voorkomende opvoed- en opgroevragen en problemen (van 'normale' problemen tot complexe problematiek)</p>	<p>Welke kennis moet je kunnen toepassen om... - De zorgvraag te kunnen verhelderen? - Een plan van aanpak te kunnen maken?</p> <p>Kennis van ontwikkelniveaus van (complex) ouderschap Kunnen bevorderen van een positieve ontwikkeling (normale ontwikkeling kinderen en jeugdigen) Kunnen duiden van ernstige grensoverschrijdende incidenten als zodanig en hierop actie ondernemen</p>	<p>Welke verdiepende kennis heb je nodig om... - Zelf ondersteuning te kunnen bieden?</p> <p>Kennis van leerstijlen van ouders voor passende aanpak Kennis van outreachend werken specifiek gericht op zwerfjongeren Kennis opgedaan in IAG / PPG / IOG als verdiepend basispakket (HBO+ opleiding) (Bij ernstige incidenten wordt opgeschaald en niet zelf ondersteund)</p>	
<p>Kindgerelateerde vraagstukken (autisme, ADHD, laag- en hoogbegaafdheid, ...)</p>	<p>Kenmerken van de meest voorkomende problematieken bij kinderen Kenmerken afwijkend gedrag bij autisme Kenmerken afwijkend gedrag bij ADHD Kenmerken afwijkend gedrag bij laag- en hoogbegaafdheid Kenmerken afwijkend gedrag bij taalontwikkelingsstoornissen Kenmerken afwijkend gedrag bij angst, depressie of trauma</p>	<p>Kennis van de leefwereld van het kind met gediagnosticeerde problematieken Kennis van communicatiestijlen voor omgaan met specifieke problematiek van het kind</p>	<p>Kennis van ontwikkelingsfasen in het acceptatieproces van ouders en kind bij de verwerking van de diagnose Kennis van de gevolgen van de diagnose voor de opvoeding Kennis van psycho-educatie</p>	
<p>Systeemgerelateerde vraagstukken (ouderfactoren, omgevingsfactoren)</p>	<p>Basiskennis van gehechtheid en ouder-kindrelatie (0-4) Basiskennis van de invloed van zorgen en spanningen in een gezin op het kind Kenmerken en signalen van gezonde of ongezonde relaties in de gezinssituatie Kenmerken en signalen van disfunctionele gezinssystemen (ouders die ziek zijn, loyaliteitsconflict) Kenmerken en signalen van verbaal, psychisch en fysiek geweld</p>	<p>Bespreekbaar kunnen maken van de relatie tussen ouder en kind (gehechtheid) Kennis van gezinspatronen kennen en het kunnen bespreken hiervan Kennis van faseren en veranderingen in de relaties binnen gezinssituatie Kennis van onderscheid en samenhang tussen relatieproblematiek en opvoedproblematiek</p>	<p>Kennis van systemisch werken met gezinnen Kennis van gezinsdynamiek en rolverhoudingen in samengestelde gezinnen Kennis van gezinsdynamiek en rolverhoudingen in gezinnen met andere culturele achtergronden Kennis van de eigen positie als meervoudig partijige hulpverlener (bij ouderbemiddeling) Kennis van ouderschapseducatie en (lokale) relatie-ondersteunend aanbod (ouder-kindgericht)</p>	
<p>Sociale vraagstukken (op school, in de omgeving van het kind)</p>	<p>Basiskennis van de ontwikkelingsfasen van het kind (basisschool, puberteit etc) Basiskennis van de gevolgen van sociale problematiek (zoals pesten) Kenmerken en signalen van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten</p>	<p>Kennis van aanpak voortijdig schoolverlaten</p>	<p>Kennis van aanpak voortijdig schoolverlaten</p>	
<p>Relatieproblemen en (v)elchtscheiding (zie ook Veiligheid)</p>	<p>Basiskennis van de gevolgen en risico's van een scheiding voor kinderen Basiskennis van relatievorming en gezinsvorming (en invloed van trauma's uit het verleden) Basiskennis van nieuw-samengestelde gezinsproblematiek Kenmerken en signalen van familiaal geweld</p>	<p>Kennis van systemisch werken Kennis van risico-taxatie (en vervolgens kunnen prioriteren van inzet op probleemgebieden) Kennis van strijdniveau in de echtscheiding (escalatieladder) Kennis van ouderverreemding en gevolgen daarvan op het kind</p>	<p>Kennis van scheidingsverwerking Kennis van ouderbemiddeling (in onderhandelbare situaties) Kunnen handelen bij stroeve communicatie in gezinssituatie (oplossingsgerichte gespreksvoering) Kunnen voeren van kindgesprekken</p>	
<p>Mediagebruik (zie ook Geestelijke gezondheid) Relevante niet-zorginhoudelijke kennis en kennis van de sociale kaart in het kennisdomein opvoeden en opgroeien zijn:</p>	<p>Basiskennis van de vormen en kenmerken van mediagebruik Basiskennis van in-stand-houdende factoren ouders Kenmerken en signalen van zorgwekkend mediagebruik Kennis van de sociale kaart in het kennisdomein opvoeden en opgroeien zijn: - Juridische procedure-echtscheiding (gezagsverhoudingen) - Rol van onderwijs in vroegsignalering en preventie - Juridische proces leerplicht (RBL) - Omvang/ cijfers schoolverlaters (GGD)</p>	<p>Kennis van verschillende verslavingsfasen Kennis van de leefwereld van het kind (0-4, 4-12, 12-18) - Rol en werking van de jeugdgezondheidszorgsysteem - Specifieke kennisgebieden jeugdhulp in diverse levensfasen van het kind - Voorwaarden toelating speciaal onderwijs - Voorwaarden en werking gezinsvoogdij - Privacy-aspecten van werken rondom het kind</p>	<p>Kennis van methoden bewust en veilig gebruik media (passend bij ontwikkelingsfase van het kind) Kennis van effecten van verslaving op het systeem - Rol en werking leerplichtamblienaar - Kennis-over-startkwalificatie</p>	